

17. SILNÝ ANJEL

(Zjavenie Jána 10,1-11)

(3.videnie. Sedmopečatná kniha. Otvorenie siedmej pečate. Trúbenie šiesteho anjela. Anjel s otvorenou knihou)

*

Videl som (Ján) **iného mocného anjela zostupovať z neba** (podobne Zjavenie 1,7: Pozdrav); **bol zahalený oblakom** (Božský atribút), **na hlave dúha** (symbol Božieho milosrdenstva; podobne Zjavenie 4,3: Videnie štyroch bytostí/*Apokalyptické zvieratá*), **tvár ako slnce** (odkaz na Syna človeka/Krista v Zjavení 1,16: *Videnie siedmich svietnikov*), **nohy ohnivé stĺpy** (starozákonný obraz Božej moci; podobne Zjavenie 1,15: *Videnie siedmich svietnikov*) **a v jeho ruke otvorená kniha** (paralela k 5,7: *Apokalyptický baránok*). **Pravou nohou postavil sa na more, ľavou na zem** (zvesť sa týka celého sveta) **a volal mohutným hlasom, ako keď lev reve** (symbol Božieho hlasu; podobne Ozeáš 11,10 > Amos 3,8 > Joel 4,16). **Hned' ako zavolať, zaznelo sedem hromov** (Boží hlas; tajomné posolstvo Boha; podobne Žalm 29), **chcel som to napísať, ale počul som hlas z neba: Zapečať, čo hovorilo sedem hromov** (Boh), **a nepíš to** (istá časť zjavenia zostane Božím tajomstvom; tajné vedomosti nemajú byť uchované pre budúcnosť; táto časť zjavenia nesúvisí s Jánovou úlohou; príležitosť na pokánie sa pominula; podobne Daniel 12,4 > Apokalypsa Ezdrášova 14,18-48). **Anjel však, ktorého som videl stáť na mori a na zemi, zdvihol pravú ruku k nebu a prisahal** (odkaz na Daniela 12,4-9) **na Toho, ktorý je večne živý** (starozákonný Boží prívlastok; odkaz na Daniela 12,7; podobne Zjavenie 4,9: Sedmopečatná kniha/*Dvadsaťštyri starcov*) **a stvoril nebo a čo je v ňom, zem a čo je na nej, i more a čo je v ňom: Už nebude viac kedy, ale v dňoch hlasu siedmeho anjela, keď zatrúbi, dokoná sa tajomstvo Božie, ako radostne zvestoval svojim služobníkom, prorokom** (kresťanskí proroci; podobne 11,18: *Trúbenie siedmeho anjela*; 16,6: *Sedem pliač*; 18,20-24: *Silný anjel o páde Babylonu*; plán Božej spásy je istý). **Ale hlas, ktorý som počul z neba, hovoril mi takto: Chod', vezmi otvorenú knihu z ruky anjela, ktorý stojí na mori i na zemi. Nato odišiel som k anjelovi a povedal som: Daj mi tú knihu! Odpovedal mi: Vezmi a zjedz ju, zhorkne ti vnútro** (trpký údel zvestovateľa Božích posolstiev; zvestovanie spôsobí Jánovi utrpenie a prenasledovanie), **ale v ústach bude ti sladká ako med** (Ján už vie, že víťazstvo Boha je isté; kniha obsahuje radostné i bolestné skutočnosti; podobne Ezechiel 2,8; 3,1-3). **Ešte mi povedali: Musíš ďalej prorokovať o ľudoch, národoch, jazykoch i mnohých kráľoch** (poverenie šíriť prorocké posolstvo do celého sveta).

Zobrazovanie anjelských zjavení vždy predstavovalo pre umelca značný problém. Ešte ťažšie to bolo v prípade Silného anjela z Jánovho Zjavenia. Tu umelec nemohol nevystačiť s tradičnými atribútmi, krídlami a svätožiarou. Text plný mystiky, symboliky a zvláštnych svetelných efektov si žiadal rovnocenné umelecké vyjadrenie, ku ktorému výtvarné myslenie dospelo až o niekoľko storočí neskôr v romantizme a symbolizme, napríklad v tvorbe anglického grafika a ilustrátora Williama Blakea (†1827).

Silný anjel je názov ôsmeho grafického listu Dürerovej Apokalypsy. Zobrazuje kľáčiaceho sv. Jána a anjela, ktorý mu podáva knihu (zvyčajne *kódex). Umelec realisticky zobrazil akt

*bibliofágie: Ján otvára ústa a hryzie jeden roh knihy. Dürer sa však usiloval o doslovné prevedenie textu do obrazovej plochy, ako to žiadala dobová zbožnosť, bibliolatria so svojim doslovným chápaním biblických výrokov, príkazy cirkvi a napokon i vlastný text Zjavenia (22,18-19), ktorý prikazoval nič nemeniť, nič neubrať ani nepridať. Dürerov pokus napokon vyznel trochu groteskne.

*

Silný anjel podľa názoru väčšiny biblistov nepatrí do okruhu siedmich anjelov s trúbami. Prvýkrát sa objavuje už v scéne s *Apokalyptickým baránkom* (5,2), kde sa pýta, kto je hoden otvoriť sedmopečatnú knihu. Podľa niektorých bádateľov Silný anjel/Anjel s knihou z kapitoly 10 je totožný s archanjelom Gabrielom (hebr. Božia sila). Upozorňujú, že Gabriel v mandejskom (*gnostickom) podaní má takmer všetky rysy silného anjela z Jánovho Zjavenia. Gabriel má významné miesto v apokalyptike (Daniel 8,16; 9,21), účastní sa *Posledného súdu* (1Henochova 90,1; Sibylina veštby 2Kniha 214-219; 1Tesalonickým 4,16; Zjavenie 8,2). Niektorí bádatelia v Gabrielovi vidia aj bytosť od veľkej rieky Tigris z Daniela (10,5): tvár ako blesk, oči ako ohnivé fakle, ramená ako bronzové zrkadlo, zvuk ako hluk davu.

Iní komentátori (Bengel, 1752) vidia v silnom anjelovi obraz samotného starozákonného Boha **Jahve**: "ohnivé stĺpy nôh" prirovnávajú k Božiemu ohnivému stĺpu, ktorý kráčal na púšti pred Izraelitami (Exodus 13,21). Silný anjel - Boh -prichádza na oblaku v Exodu (16,10) a 1Kráľov (8,10).

Niektorí v obraze Silného anjela hľadali Krista: Prichádza v oblaku ako Ježiš v *Premenení na hore* (Matúš 17,2; 17,5 a paralely). Rovnako je tomu v Zjavení (1,7). Jeho tvár sa podobá Synu Božiemu z kapitoly 1: tvár je ako slnce (10,1) - oči ako plameň (1,14), nohy ako ohnivé stĺpy (10,1) - nohy podobné lesklému kovu rozžeravenému v peci (1,15).

Iní interpreti v Silnom anjelovi vidia obraz Božieho súdu (zahalený do oblakov, otvorená kniha, hlas leva) a Božieho milosrdenstva (dúha).

Väčšina bádateľov však v silnom anjelovi vidí majestátnu anjelskú bytosť, ako ju opisuje Žalm (104,3), Daniel (7,13) a Ezechiel (1,18). Kniha v jeho rukách nie je symbolom moci, ako je tomu v kapitole *Apokalyptický baránok* (5,7), ale tajomným Božím posolstvom.

*

***Homofágia** (z lat. homo - človek, gr. **fagito** - jedlo) je rituálne, magicko-kultové ľudozrúctvo, ktoré sa vyskytovalo u primitívnych národov. Išlo predovšetkým o konzumovanie niektorej časti ľudského tela s cieľom prisvojiť si silu a niektoré žiadané vlastnosti obete.

Keď do jednoduchej mágie prenikali zložitejšie mytologické a náboženské predstavy, predstavy personifikovaných božstiev, rituálna homofágia dostávala podobu teofágie - konzumácie božstva. Ľudia jedli boha v jeho vtelenej podobe, zvyčajne do určitého zvieraťa, alebo neskôr jeho symbol: počas dionýzií, náboženských slávností na počesť gréckeho boha Dionýza, jedli kňazky maninády boha prevteleného do býka. Zložitejšou formou teofágie bolo aj židovské obradné jedenie paschálneho baránka (pozri Christologický cyklus

III.: *Posledná večera*), mitraistické pitie vína (Mitrovej krvi), kresťanské konzumovanie ryby a oblátok s Kristovým symbolom (*križ, Kristov monogram*; pozri Christologický cyklus I.), v ľudovej viere jedenie pečiva v nejakom symbolickom tvare (baránok, ryba...). Podľa súčasných bádateľov formou teofágie je tiež kresťanská *eucharistia - konzumovanie Kristovho tela a krvi v podobe posväteného chleba a vína. Teofágia vo všetkých mytológiách a náboženstvách sledovala, okrem prisvojenia si niektorých vlastností, splynutie s bohom a dosiahnutie nesmrteľnosti.

Magické praktiky homofágie a teofágie boli prenesené aj na bibliofágiu - jedenie kníh. V kladnom zmysle bibliofágia predstavovala vstrebanie vedomostí, osvojenie si posvätného tajomstva, vzdelanie a osvietenie. Príkladom bola bibliofágia sv. Jána. Sladkosť a horkosť knihy, ktorú Ján je, sa vysvetľuje rôzne. Sladkosť môže spočívať v prijatí Božieho slova, horkosť v povinnosti uskutočniť ho. Podľa iných sladkosť znamená ohlasovanie spásy a vyvolenia, horkosť zase ohlasovanie súdu, trestu, alebo to, že kniha obsahuje radostné aj bolestné skutočnosti. V každom prípade ide o zjavnú podobnosť s Ezechielom (2,8-9; 3,1-3): „Zjedz tento zvitok a choď! Hovor domu Izraela!... Nakým si telo a naplň si vnútro týmto zvitkom, ktorý ti dávam. Keď som ho zjedol, bol v mojich ústach sladký ako med.“

V zápornom zmysle bola bibliofágia formou trestu, ku ktorému sa uchýľovali tyrani, keď nechávali autorov, aby pre potupu a za trest zjedli svoje diela, ktoré oficiálna moc vyhlásila za zločinné, kacírské alebo mylné. Podobné výjavy bibliofágie možno nájsť na stredovekých letákoch.

JÁN ĎAKUJE ZA ZJAVENIE, APOKALYPTICKÝ BARÁNOK (20. STOROČIE)

LAJOS SZALAY

SILNÝ ANJEL (1495) ALBRECHT DŮRER

DETAIL GRAFICKÉHO LISTU

SILNÝ ANJEL (1498) ALBRECHT DŮRER

DREVOREZ

KRESBA PODĽA GRAFICKÉHO LISTU